

MÖT VÅREN I
TOSCANA

I slutet av mars börjar mandelträden blomma och i april naturen tar sats och gör allt rasande vackert. Toscana är som allra bäst under våren.

TEXT OCH FOTO: PETRA CARLSSON

Efter en lång doftlös vinter slår vårvärmen i Florens emot mig som en behaglig överraskning.

Under några dagar vandrar jag runt på de medeltida gatorna som slingrar sig kring piazzorna, där trattorior och osterior ligger tätt. Att bara känna doften av örtekryddor, vitlök, nybakat bröd och espresso från dörrar och fönster som står på glänt får vintertrötta sinnen att bli klarvakna. Även om jag varit här förr blir jag på nytt hänförd av domkyrkan Santa Maria del Fiore och stenhusen som hänger ut över broarna.

I Florens är det lätt att bli stående framför målningar, statyer, renässanspalats och kyrkofasader med guldmosaik och skimrande marmor. Renässansens födelsestad är full av skönhet. Vissa förlorar sig i den.

Under en tioårsperiod, fram till början av 1990-talet, kunde inte mindre än 107 fall av Stendhals syndrom konstateras. En diagnos som den italienska psykiatern Graziella Magherini gett alla dem som hamnat på stadens psykakut, sedan de drabbats av yrsel, ångest och panik efter alltför mycket visuell och känsломässig stimulans.

Sjukdomstillståndet har fått namn efter den franske författaren Henri Stendhal, som beskrivit hur han plötsligt drabbades av hjärtklappningar och ett sviktande psykiskt tillstånd, när han besökte Florens i början av 1800-talet. De stora mästarnas verk och all skönhet som omgav honom blev för mycket.

Så avnjut Botticelli, Michelangelo och da Vinci i små doser! Blanda med långa kafébesök, gourmetmiddagar, spabehandlingar och naturupplevelser. Det är inte svårt. Toscana har en perfekt blandning av konst och natur, lyx och enkelhet. Skönheten är dock svår att komma undan.

Värkänslorna får mig att längta till havet.

Öppningsuppslag: Table Mountain Wiew med Kapstaden i bakgrunden. **Motstående sida:** Capetonians. Kabinbanan upp mot Taffelberget. Två världshav möts vid Cape Point. Capetonians. Kabinbanan upp mot Taffelberget. Två världshav möts vid Cape Point.

Så efter några dagar hoppar jag på första bästa tåg som går mot kusten. Destinationen blir Livorno.

Livorno är en stor hamnstad. Men efter en stund sitter jag på en buss som tar mig mot höjderna utanför stan, där det ska finnas ett vackert hotell "bara ett par hundra meter från havet".

Innanför höga järngrindar reser sig den vita majestätiska Villa Morazzana från 1700-talet. Tidigare ett privathem som nu har inretts till hotell, restaurang, vinbar och vandrarhem. I parken står bord uppdukade. Det ska bli fest.

Varje rum är unikt, målat och inrett i sin särskilda stil. Allt från stramt vitt med japanska tecken på väggarna till färgsprakande med stora madonnabilder. Det är som att vandra runt i ett inredningsmagasin. Vissa rum har havsutsikt. Men att ta sig ner till klipporna verkar alltför krångligt. I stället slår jag mig ner i parken och beställer en cappuccino och bara njuter av solens värmande strålar och suset från palmbladen.

I restaurangen serveras full meny, men kvällen har abonnerats. Så jag får ta mig ut genom de snurrande vackra mahognydörrarna för att hitta en trattoria en bit bort. Fåglarna kvittrar när jag går på grusvägen, förbi vetefält och olivträd. Jag känner mig vederkvickt.

Dagen därpå, efter frukost i hotellets park, bestämmer jag mig för att stanna till vid havet på min fortsatta färd mot Dimmornas dal.

I Marina di Pisa sträcker den vita sandstranden ut sig innan kusten övergår i klippor. Jag parkerar mitt bagage på en bar och går barfota i den mjuka sanden. Vågorna rullar mot strandkanten och för med sig en doft av salt och tång.

Jag känner fortfarande doften när jag slår mig ner på baren utservering med en caffè latte. Från charken beställer jag ciabatta med prosciutto crudo och några goda ostar. Det är bara att peka.

Nedanför i sanden spelar några pojkar fotboll. En efter en blir de inropade till de olika badhytterna, där italienska familjer dukar upp sina medhavda lunchkorgar på verandorna.

Badhytterna går att hyra för 10 euro per dag.

Valdinievole, Dimmornas dal, ligger mellan Lucca och Florens. En trakt med flera kurorter som vuxit upp kring de underjordiska strömmarna och källorna. Grotta Giusti Terme ligger i en lummig park vid foten av Monsummano. Det var i mitten av 1800-talet man hittade den underjordiska grottan, som den moderna badanläggningen långt senare byggdes upp kring.

Hotellet med fresker och antikviteter i de olika sällskapsrummen har gamla anor. En gång var 1800-talsvillan poeten Guiseppe Giusti privatbostad.

Jag får ett rum som vetter mot parken. Dof ten av jasmin sköljer in genom de öppna fönstren. Efter att ha duschat och fått på mig en vit kimono går jag ner i de underjordiska gångarna.

Grottan är uppdelad i olika kamrar, och ju längre in jag går bland stalaktiter och stalagmiter, desto varmare blir det. I de olika sektionerna står vilstolar utplacerade. Jag slår mig ner i Paradiso där det är runt 31 grader. Det råder rofylld tystnad. Viskande röster och vatten som droppar från taket är allt som hörs. Efter en stund fortsätter jag genom Skärselden (Purgatorio) för att till sist bänka mig i Inferno. Här i Helvetet är det runt 34 grader och luftfuktigheten är 100 procent. Den naturliga ångbusteeffekten beror på en underjordisk sjö som konstant håller 36 grader. Ibland anordnas dykning med tuber, men vanliga besökare får inte bada i sjön.

I stället tar jag mig upp ur underjorden och sjunker ner i termalpoolen under den blå himlen.

Jag tillbringar ett dygn med bad, massage och gourmetmat.

Efter en lång och god fyrrätters måltid med bland annat fasan, serverad med säs gjord på Brunellovin, slår jag mig ner en stund i baren. Från flygeln strömmar tonerna av italienska schlagers. Fönster och altandörrar står öppna ut mot den sena kvällen. Utanför brinner ljuslyktor på borden, som nu är övergivna. Natten har lagt sitt fuktiga täcke över den frodiga växtligheten.

Dagen därpå tar jag mig till Siena, där jag hyrt en lägenhet ett stenkast från Piazza del Campo.

Kraftigt sluttande röda stentrappor leder upp till andra våningen i det gamla palatset.

Il Campo ligger nedsänkt som en stor snäcka mitt i staden. Torget är skådeplatsen för "il Palio", hästkapplöpningen som får hela staden att tystna under ett par minuter. Ungefär så lång tid tar det för de utvalda hästarna att galoppera tre varv kring Il Campo. Men vägen dit är lång och full av ceremonier för stadens 17 "contrador" (kvarter).

"På sluttningarna växer framför allt Sangiovese, den viktigaste druvan för Chiantivinet. En druva som känner den toskanska jorden väl"

I souvenirbutikerna kring det medeltida torget säljs sjalar och emblem med contradorernas olika symboler. Men det handlar inte om ett spel för turisterna. Att palion är blodigt alvar, där ära och pengar sätts på spel, förstår jag när jag talar med en av restaurangägarna nere på torget. Han bjuder på Limoncello, skålar för Zlatan och berättar om kapplöpningarna som har anor från 1100-talet.

På den tiden, då Siena var en självständig stat, satte varje contrada upp ett regemente till statens försvar. När självständigheten upphörde i mitten av 1500-talet, fick contradorerna en mer social roll. Tävlingarna har existerat i sin nuvarande form alltsedan dess. Några timmar innan startskottet går öppnas kyrkportarna för hästarna, som skritt in och blir välsignade. Till och med fiendskapen mellan de tävlande kvarteren har bestått, fastän man inte alltid minns varför man hatar varandra.

Jag blir kvar i Siena en hel vecka, men gör emellanåt små avstickare till den omgivande landsbygden.

En dag besöker jag en vingård utanför den sagolika staden San Gimignano, som blev berömd för sitt vita vin, Vernaccia, redan under 1000-talets början. Jag vandrar in mot staden längs den medeltida handels- och pilgrimsvägen Via Francigena, som förr ledde från Frankrike till Rom. Bortom vinstockarna och ett hav av vallmor reser sig silhuetterna av San Gimignanos många torn mot den ljusblå himlen.

Motstående sida: I Sydafrika finns det otroligt många bra golfbanor och mängder av goda viner och fantastisk safari och...

En annan dag åker jag norrut mot Chianti.

Vinvägen, Via Chiantigiana, går mellan Siena och Florens genom Chiantis hjärtland. Jag färdas genom små byar, upp och ner över böljande kullar, där slott och vingårdar ligger sida vid sida med silverglänsande olivlundar. Där kulturlandskapet avtar tar de vilda skogarna vid med ek, bok, pinje och kastanj, för att vid nästa krön blotta nya snörräta rader av vinstockar, som försvinner bort över sluttningarna.

Under Mussolinis styre på 1930-talet beslutade en kommission att namnet Chianti skulle beteckna större delen av Toscana, och

övriga barnen. Färden dit går på motorcykel genom stadsporten och ut på Sienas sydöstra landsbygd. Denna del kom under 1800-talet att kallas "le Crete", vilket på den lokala toskanska dialekten betyder lera.

Vägen slingrar sig över böljande gröna kullar, förbi lerjordar och ockrafärgade fält som sträcker ut sig i oändlighet, förbi gamla lanthus, strama cypressalléer och olivträd.

Jorden och leran har inspirerat Massimo att skulptera. Flera av hans konstverk knyter idémässigt och emotionellt an till den sienesiska jorden.

varje provins förutom Grosseto fick sin egen, oftast tunna "Chianti".

Den ursprungliga Chiantizonen kallas numera Chianti Classico och har sin norra gräns vid staden Strada. Strada ligger i hjärtat av regionen med de högt belägna byarna Castellina åt väster och Gaiole åt öster. Dessa tre bildade en gång La Lega del Chianti för att försvara Florens gränser mot Siena.

På sluttningarna växer framför allt Sangiovese, den viktigaste druvan för Chiantivinet. En druva som känner den toskanska jorden väl. Den växte förmodligen här redan på etruskernas tid.

Nuförtiden kan ett Chiantivin vara gjort på enbart Sangiovese-druvan. Det tidigare kravet på en viss inblandning av röd Canaiolo och av de vita druvorna Malvasia och Trebbiano – för att mildra den naturliga strävheten – har slopats. Nu experimenterar oenologerna mycket friare, vilket gjort kvalitetsvinerna från Toscanas hjärta fullmatade, kraftfulla och välbalanserade.

På min favoritrestaurang Osteria le Logge i Siena träffar jag konstnärer, vinmakare och livsnjutare som tar mig med till ateljéer och vingårdar.

Massimo Lippi är den enda samtida konstnär som fått hänga ett konstverk i domen i Siena. En dag guidar han och hans dotter mig runt i den gotiska tvärrandiga katedralen, där hans moderna bronstolkning av Jesus på korset hänger.

Efteråt blir jag bjuden på lunch i hemmet i Val d'Arbia, där jag träffar svärmormen och de

Ateljén ligger i den lilla byn Cuna, högst upp i en byggnad som tjänat som sädesmagasin på 1300-talet. Här hänger bland annat Massimos förlaga till 1993 års Palio, det åtråvärda standaret som går till den vinnande contradan, och som varje år skapas av en noga utvald konstnär.

Jag känner mig riktigt hemma i Siena efter en vecka på trattorior, oenotek och kaffebarer. I Terzi är ett trevligt oenotek där man också kan äta lunch medan man provar olika sorters vin, som serveras glasvis. Tea Room har blivit ett annat favoritställe, där man gärna blir sittande länge i sköna fätöljer och soffor. Te i alla smaker, såväl som starkare drycker, serveras med läckra bakverk bland böcker, tidningar och spel i skön vardagsrumsmiljö.

Men det är dags att åka vidare.

Utanför den lilla bergsbyn Montalcino hittar jag den vingård jag blir mest betagen av. Trakten har blivit berömd för sin Sangiovese Grosso, eller Brunello som druvan kallas inom ett mycket begränsat område. Brunello di Montalcino räknas som ett av världens bästa viner.

Il Paradiso di Frassina är en av cirka 230 vingårdar som ligger på exklusiv Brunellomark. Men vinmakaren Carlo Cignozzi tillåter sig att experimentera med ett flertal olika sorters druvor – och musik.

När motorn tystnar och jag öppnar bildörren uppstår magin. Toner av Bach ljuder suggestivt över sluttningarna, där vinrankor växer i alla väderstreck runt det lantliga stenhuset som ligger på höjden. Platsen liknar en amfiteater. Här och där sitter svarta högtalare, vända ut

mot raderna av välskötta rankor. Bladen rör sig lätt i brisen till barockmusiken.

Musikern och vinodlaren Carlo Cignozzi tror att tonerna har en välgörande effekt på druvorna, så dygnet runt ljuder här klassisk musik.

Om en blend av Bach, Vivaldi eller Mozart ger en annorlunda smak på vinet är förstas svårt att avgöra. Åtminstone ger musiken vingården en drömlig atmosfär. Och det smakar sagolikt att sitta i skuggan och läppja på ett glas DO, som fått sitt namn efter den första tonen i skalan.

Det går att bo på den vackra vingården, men jag tillbringar natten i ett torn.

Bara några kilometer bort på den slingrande bergsvägen ligger Montepulciano, inneslutet av sin mur och med spännande gränder och torg att utforska. Staden är mest känd för sitt Vino Nobile.

På Caffè Poliziano blir man gärna sittande. Fellini var en av dem som trivdes på detta art nouveau-kafé från 1868. Kanske han inspirerades till en och annan filmscen i denna miljö.

I de spatiösa salarna löper bekväma soffor utmed väggarna. Man kan också sitta på balkongen med milsvid utsikt över Chianadalen. För en god middag går man bäst till den enkla Os-

ar. Långt bort i väster kan man skönja havet. Lavendel och vallmo växer på ängarna.

Saturnias vattenkaskader måste vara ett av världens vackraste naturliga termalbad. Det turkosblå vattnet flödar i terrasser och fortsätter ut i en flod, omgiven av lummig grönska.

Det går att bada varmt dygnet runt, året runt. Det svavelrika vattnet håller ständigt 37 grader, om det så är en blåsig och regnig decemberdag eller mitt i natten. Och det är helt gratis.

Vill man göra av med pengar åker man i stället till det närliggande kurhotellet Terme di Saturnia, som erbjuder helpension och en

”I dalen nedanför galopperar några hästar fram och tillbaka. Längre bort avtecknar sig bergen i ett lätt dis, från mörkt blått till skummjölksblått”

Österut från Montalcino, i närheten av renässansstaden Pienza, tar jag av söderut mot Monticchiello. Plötsligt, bakom en krök, tornar ännu en liten medeltida by upp sig. De gula stenhusen med terrakottatak omgärdas av en tornförsedd mur som löper över kullarna.

Ett av tornen i stadsmuren är mitt för ett par nätter.

Det går att hyra av ägaren, Paolo Destefanis, som inrett de fyra våningarna i personlig stil med föremål från resor runt om i världen.

Varje etage har ett rum, som nås via trappstegar och takluckor. Det finns kök, vardagsrum med stereo, sovrum och sovröf. Genom de smala tornfönstren ser man ut över Val d'Orcias gröna landskap. Badrummet har fönster i alla väderstreck och högst upp finns ett extra sovröf med takfönster där man kan ligga och titta på stjärnhimlen.

Utanför tornet finns en liten avskild trädgård. I ett hörn står en tunna där man kan bada ostört när det är varmt. På sluttningarna odlar Paolo oliver och en bit därifrån går hans två miniåsnor på bete.

Själv bor han i ett medeltida hus några kvarter bort.

När jag installerat mig tar Paolo med mig på en rundtur i den lilla byn. Trots att den endast hyser 300 invånare finns ett par mataffärer, några restauranger och en bar.

Attraktionen i Monticchiello är Teatro Povero, som sedan slutet av 1960-talet framfört pjäser. Byinvånarna är själva medförfattare och skådespelare i den process som kallas "autodrama" som utspelas under en vecka varje sommar.

teria Acquacheta med typiskt toskanskt kök, avspänd atmosfär och personlig service.

Toscana är inte stort, men hit kan man ständigt återvända för att hitta nya guldkorn. Som i det vackra Maremma, Toscanas vilda väst.

I kustområdet vid Tyrrenska havet galopperar hundratals Maremmahästar fritt över vidderna. I Parco Naturale della Maremma har jag ridit ut med italienska cowboys, så kallade "butteri", för att driva boskap. I fem timmar föste vi kor med långa spetsiga horn mellan olika hägn. Jargongen var emellanåt ganska tuff.

Den här gången avslutar jag resan på bergssluttningarna inåt landet, där jag lever ett behagligt liv på en mycket fin hästgård i några dagar.

På Antico Casale di Scansano får jag för första gången sitta upp på en ståtlig lipizzanerhäst. Skimmeln med det oroväckande namnet Demonio visar sig vara en mycket trygg färdkamrat, stadig på benen i den bitvis bergiga terrängen. Att färdas på hästryggen ger en extra dimension till resandet. Man kommer riktigt nära naturen, känner dofterna och vinden och den härliga rytmen av hästens rörelser när man flyger fram i galopp.

Hästarna är välskötta och i mycket god kondition. Vissa av riterna går ända ner till Medelhavskusten, en tur på åtta timmar. Andra går till närliggande byar och vingårdar eller till de hälsbringande varma källorna i Saturnia.

Saturnias svavelhaltiga källor ligger i en dal i Maremmas bergiga inland, söder om vulkanen Monte Amiatas höga toppar. Vägen från Scansano snirklar sig i mjuka serpentiner över flodfäror, förbi vinodlingar, pinjedungar och kastanjeskog-

ar. Långt bort i väster kan man skönja havet. Lavendel och vallmo växer på ängarna.

Själv nöjer jag mig med att en kväll ta en drink i den ultramodernt inredda pianobaren, som har stora panoramafönster mot en av hotellets fyra utomhuspooler. Vattnet ångar och bubblar natten lång i skön kontrast till de svalkande vätskorna i glasen. Går man ut slår en stark doft av ruttna ägg emot en från det rikt svavelhaltiga vattnet. En doft man i och för sig vänjer sig ganska snabbt vid och omprogrammerar hjärnan att associera med något behagligt.

Maremma är ett område där etruskerna satt djupa spår. Till byarna Sovana och Sorano kan man fortfarande ta sig på nedsänkta gångar som "det gåtfulla folket" högg ut ur berget för 2 500 år sedan. Pitigliano är en annan sevärd stad. På avstånd ser det ut som om de medeltida husen och kyrkorna vuxit fram direkt ur tuffstensklippan som staden vilar på.

Det finns mycket att se i Toscana. Det är lätt att trycka gasen i botten mot nästa mål, men då glömmar man varför man valt att åka hit. För många är det väl drömmen om livet i ett lanthus som lockar. Och då gäller det att vara där.

Jag tänker på det när jag sitter på altanen efter dagens ritt.

I dalen nedanför galopperar några hästar fram och tillbaka. Längre bort avtecknar sig bergen i ett lätt dis, från mörkt blått till skummjölksblått. På en närbelägen bergstopp pågår vardagen i den medeltida byn Scansano.

Jag blir sittande kvar tills det är dags att gå ner till restaurangen för att välja antipasto, primo piatto och secondo piatto. Och dessert förstas.

Fakta:

Villa Morazzana, www.villamorazzana.it

Grotta Giusti Terme, www.grottagiustispa.com

Lägenhet i Siena kan bokas genom Tema Toscana, se nedan.

Osteria le Logge, Via del Porrione 33, Siena

Tea Room, Porta Giustizia 11, Siena

Enoteca I Terzi, Via dei Termini 7, Siena

Il Paradiso di Frassina, www.alparadisodifrassina.it

Tornet i Monticchiello, www.paolodestefanis.com

Osteria Acquacheta, Via del Teatro 22, Montepulciano

Caffè Poliziano, Via di Voltaia nel Corso 27–29, Montepulciano

Terme di Saturnia, www.termedisaturnia.it

Antico Casale di Scansano: ridresor kan bokas genom Häst & Sportresor i Sverige: www.ridresor.com

Tema Toscana (specialresor, agriturism) tel: 08-23 34 50, www.tematoscana.se

Italienska statens turistbyrå, tel: 08-667 99 30, www.enit.it

V i n g å r d a r
Små familjära producenter är roligare att besöka än större vinfabriker.
En svensk vingård är Terreno. Den kan besökas för vinets skull men också för att träffa paret Ruhne, som förverkligat många drömmar om att leva ett annat liv någon annanstans än i Sverige.
Via Citille 4, Greve in Chianti, tel: +39-055-85 40 01. www.terreno.holyhouse.se

Mer info
Italienska statens turistbyrå
Box 14040, Strandvägen 7A, 104 40 Stockholm
Tel: 08-667 99 30, fax: 08-667 11 07
E-post: italian.tourist.office@swipnet.se

I n t e r n e t
www.enit.it – Italienska statens turistbyrå.
www.itwg.com – allmän, bra turisminformation med bland annat bra kartor.
www.polyvalent.se/toscana2 – en lätt egensinnig svensk sida.